

A nyolcadik teremben *Nyilasy* Sándor «Ösz» című festménye régebbi, friss magyar hangulatú képeit juttatta eszünkbe. A tizedik teremben komoly érték *Bors* Károly szép képe. A tizenegyedik teremben *Józsa* Károly, *Budai Fischer* Edvin, ifj. *Kovács* János, *Horváth* G. Andor és *Makoldy* József szerepelnek számottevőbb alkotásokkal. A tizenharmadik termet *Tatz* László gyűjteménye tölti meg. Néhány női arcképe érett, komoly munka. Lendületesen, modernül, biztosan fejezi ki mondanivalóját. A grafikus rész ezúttal is szegényes, kevés elmélyedő munka akad benne.

A szobrászok sem küldtek gazdag anyagot.

Kisfaludi Strobl Zsigmond debreceni Tisza István szobra ragadja meg leginkább figyelmünket. A tragikus sorsú államférfiút teljes hűséggel és magas színvonalú szobrászati tudással állítja elénk. *Kaszás* Károly «Nebuló»-ja igen finom alkotás. *Farkas* Zoltán dr. egy férfifejet kiválóan mintázott meg. *Szamosi Sós* Vilmos Szüle Péter arcását sok jellegzetes erővel alkotta meg. *Kaszás* Miklós is jó portréval szerepel. Poétikus, finom elgondolású akt *Székelly* Móríc műve, az: «Ifjúság».

Legmonumentálisabb: *Horváth* Géza püspökladányi hősi emléke. Ez annyiszor kihasznált témába gazdag forma-érzékkel drámai lendületet tud belevinni. A tragikusan elhulló, delelőkorú katonát felfogó ifjú magyar nemcsak a szimbólum melegségével kap meg, hanem azzal is, hogy a művész remekbe komponálta a két férfialak súlyos erőt árasztó vonalait. Az ilyen hősi emlék nem egyszerű memento, hanem magas szobrászati érték, maradandó értékű monumentum. *Mariay Ödön*.

Magyar folyóiratszemle.

A szellemtudományok nagy önzerevizíójában az irodalomtudomány is kivette a maga részét. Különösen a német munkálatok hoztak gyors, erőszkos változásokat a módszer, feldolgozó elvek, irodalomlátás kérdéseibe. A tárgy történet helyett a stílus-történet az ideál, a hatások, megfelelések végnélküli filológiai elemzése helyett az izléstípusok egymástól különbözősége érdekli a kutatókat. A forradalmi lendület azonban túlzásokhoz vezetett, akár a kutatást természetlenül álbölcsekedésbe átjátszó, akár a művészettörténeti analógiákat végtelenségig

erőszakoló munkákban. A szellemtörténet elképzelhetetlen pozitív alap-épület nélkül és az utóbbi évek legszebb irodalomtörténeti munkái, Baldenspergernek, a Sorbonne tanárának kétkötetes hatalmas műve a nagy forradalom alatti francia emigránsok eszmévilágáról és Horváth János könyve a magyar irodalmi népiességről épen a jól megfigyelt ezernyi részletény felhasználásával, mesteri egybefogásával és magyarázatával jut el a legmagasabb és legfinomabb elvi következtésekhez.

A józanul újítók előnye, hogy alaposágukkal meggyőzővé tudják tenni a vártanlag fogalomrevidálásokat is. Aki Thienemann Tivadarnak a *Minerva* két utolsó számában megjelent és még folytatódó «Irodalomtörténeti alapfogalmak» című értekezését olvassa, gyakran kénytelen figyelni az eddig ismerttől, megszokottól gyökeresen eltérő szempontokra, amelyeknek az elmélet nyugodt menete, gondos érvelése súlyt biztosít és elveszi paradox ízét. Thienemann — bármily méltánylója is az új német tudománynak — elutasítja az irodalom szerves fejlődésének gondolatát és ezzel kapcsolatban a korszakok individualizálásának a németektől ma oly szívesen gyakorolt módszerét, még pedig a helyes történeti érzék nevében, amely nem az organizmus életjelenségeit, kifejlődését és halálát keresi az irodalomban, hanem a szellem folytonos haladását. Hegelnek van újra igaza és nem Spenglernek. Az irodalom, elfogadva Horváth János megállapítását, az író, közönség és irodalmi hagyomány közti viszony és «ha az irodalomban nem biológiai organizmust, hanem szellemi jelenséget keresünk, akkor fölteszük azt, hogy az irodalomnak nevezett viszony régebben egyszerűbb volt és idővel mind összetettebbé, komplikáltabbá és elvontabbá változott. A szellemi fejlődés gondolatában benne foglaltatik, . . . hogy ebben a folytonosságban nincsen virágzás és nincsen hanyatlás». Itt természetesen nem mehetünk bele a felfogás bírálatába; nézetünk szerint azonban az egyes korszakok tagadhatatlanul eltérő képet egy állandó folyamatban teljesen feloldani nem szabad.

Finoman elemzi Thienemann a fejlődés fokozatait, megfigyeli a kezdődő írásbeliség mai szemmel már alig észrevehető sajátságait, a lassú átmenetet a kézirat formájának és a benne kifejezett tartalomnak elválaszthatatlan együttállításától, a tartalom túlsú-

lyáig és egyedüli jelentőségéig, figyelmeztet a középkori kéziratok nyomtatásban kiadásának belső értelmetlenségére. Érdekes és a pozitívizmus gyakorlatától teljesen eltérő az egy alapszövegről készült kéziratmásolatoknak eltéréseikkel, változásaikkal együtt egyformán értékelése. Nincs jobb és rosszabb szöveg; különféle szövegek vannak. «A szöveg metamorphosisának különböző formái... a történeti realitás szempontjából egyforma értékkel bírnak.» Mi a nyomtatott könyveken nevelődve nyúlunk a kéziratokhoz is és a szerző személyét, valamint az eredeti szöveget kutatjuk hosszas filológiai munkával. A középkor azonban a másolót fontosabbnak érezte, mint a szerzőt és a hűséges reprodukciót nagyobb dicsőségnek, mint az újat alkotást, a szó-hagyomány akkor még uralkodó beidegzettsége folytán.

Egyéb tudományos folyóirataink, mint a *Magyar Paedagógia* (Kornis Gyula: A német népiskolai törvényjavaslat.) *Magyar Nyelv* (Farkas Gyula: Balassi Menyhárt árultatásának szerzője. Cikkirő következtetése szerint Bornemisza Péter.), *Ethnographia*, *Athenaeum* (Kühár Flóris: A valláslelektan mai problémái. Jó áttekintés az újabb irodalomról.), *Erdélyi Irodalmi Szemle* (Dr. Oriént Gyula: I. Erdélyi alchimisták. II. Bethlen Gábor fejedelem alchimiája.), *Budapesti Szemle*

(Szabolcsi Bence: A XVII. század magyar főúri zenéje. Első közlemény. Sok új adat), számos érdekes tanulmánnyal szolgálnak.

*

Mult havi szemlénkben ismertettük gr. Széchényi Györgynek a Magyar Kultúrában megjelent Kossuth-bíráló cikkét. Gr. Széchényi megállapításait a liberális lapok felzúdulásán túl a *Protestáns Szemle* is megrójjá legutolsó számában. A *Vox Academica*, a katolikus főiskolai diákszövetség lapja, a cikkel kapcsolatban ankétet rendezett a szövetség tagegyesületei körében a Kossuth-kérdésről. Decemberi számában közli a beérkezett öt feleletet, «a mai fiatalság ösztönös ítéletét és érzelmeit» kifejező nyilatkozatokat. A kevés számú, de komoly és lelkiismeretes válasz alapján, amelyet az ország különböző vidékein tanuló diákok adtak, megállapíthatónak véli, «hogy a magyar fiatalság a multat egészen másként ítéli meg, mint a régi nemzedék. Értve régi nemzedéken azt, amely a millenniumtól a világháborút megelőző időkig tartotta kezében az ország vezetését. A mai fiatalság lelkében megkezdődött a magyar történet eseményeinek átértékelése. Nem Kossuth Lajost vallja eszményképének, hanem Széchényi Istvánt.»
h. g.